

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІАУЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 41 (1367)

Серада, 27 мая 1959 года

Цана 40 кап.

Высокае прызвание савецкіх пісьменнікаў — праўдзівая і ярка раскрываюць прыгажосць працоўных подзвігаў народа, грандыёзнасць і веліч барацьбы за камунізм, выступаюць страснымі прапагандыстамі сямігадовага плана, усяляюць бадзёрасць і энэргію ў сэрцы савецкіх людзей, выкараняюць перажыткі капіталізма ў сядомасці людзей, дапамагаюць ліквідацыі ўсяго таго, што яшчэ перашкаджае нашаму руху ўперад.

Т Р Э Ц І З ' Е З Д П І С Ь М Е Н Н І К А Ў С С С Р

СЛУЖЭННЕ НАРОДУ — ВЫСОКАЕ ПРЫЗВАННЕ САВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Прамова таварыша М. С. ХРУШЧОВА на III з'ездзе пісьменнікаў 22 мая 1959 года

Дарагі таварышы! Трэці з'езд пісьменнікаў нашай краіны сабраўся ў незвычайна радасны час вялікага ўсенароднага ўздыму, які перажывае Савецкая Радзіма, што ўступіла ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства.

У прывітанні Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза Трэці з'езд пісьменнікаў, якое толькі што зачыталі, выказаныя самым шчырным пажаданні аднаму з перадавых атрадаў савецкай творчай інтэлігенцыі, нашым пісьменнікам — інжынерам дум чалавечых.

Партыя, савецкі народ высока цняць вялікую і вельмі патрэбную краіне працу пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, работнікаў кінематографіі і іншых такіх жа выдатных атрадаў савецкай творчай інтэлігенцыі. Нашы пісьменнікі жывуць жывым народам, яны многа зрабілі і робяць, маюць самых добравыячлівых і любячых іх чытачоў — савецкіх людзей. Але справы савецкага народа такія грандыёзныя і такія цудоўныя, што калі б вы, дарагія сябры, зрабілі ў многа разоў больш, чым зрабілі, дык і гэтага было б мала, каб паказаць жыццё савецкага народа ва ўсім яго вялікім размаху, стваральнай творчасці, разнастайнасці. І гэта лёгка растлумачыць — жыццё заўсёды пераўтвараецца ў багацце, больш паўнакроўнае, глыбейшае за самы лепшы мастацкі твор.

Тое, што стварыў наш народ за гады Савецкай улады, здзіўляе, урушае свет. Савецкая краіна пасля ХХІ з'езда партыі знаходзіцца на такім вялікім і добрым уздыме, што адразу жакая знайсці словы, якія выказаць б усю вялікую перажываемага намі часу. Вы, пісьменнікі, умеце знаходзіць моцныя словы, крытыкуеце сабе, калі гэта вам не ўдаецца. Мне вы, напэўна, таксама спуска не дадзіце. (Ажыўленне ў зале, апладысменты). Але прызнаюся, што яшчэ знайсці такія трыпаня словы, якія паказвалі б, на якім добрым уздыме знаходзіцца цяпер Савецкая Радзіма.

Тое, што намячае дасягнуць наша краіна ў бліжэйшым будучым, здзіўляе сваім вялікім размахам. Нашы поспехі ўсплёўваюць радасць у сэрцы сяброў, выклікаюць страх і рагубленасць у лагера ворагаў камунізма. Гэтыя поспехі пераканаюць сведчаць аб перамозе марксісцка-ленінскіх ідэй, якімі мы кіруемся, аб вялікай справе, якой мы служым. Думаю, што гэты магутны ўздым наш, савецкіх людзей, галаву не ўскружыць.

Перамогі, поспехі не прыходзяць самі па сабе — іх трэба заваяваць ва ўпору, напружаны працы, у барацьбе. У нас ёсць усё для паспяховага выканання сямігадовага плана, і наш народ поўна ўпэўнена, што ён дасягне сваёй вялікай мэты.

Служэнне народу — самае высокае прызвание пісьменнікаў. Яна большая ішчасця для чалавека, які жыць у калектыве, працаваць за калектывам і ўсведамляць, што ты працуеш на карысць свайго грамадства, на карысць народа.

Давольце мне прачытаць вам верш майго бліжэйшага сябра юнацтва рабочага Панцеля Максіма. Ён напісаў год п'яцьдзесят таму назад. Я хачу прачытаць гэты верш зусім не для таго, каб паказаць вам зорку паэзіі. Лічу, што вы не так дурныя або мне думаче, каб я спрабаваў вучыць вас, як пісаць вершы. (Смех у зале. Апладысменты). У вершах майго сябра выказаны думы разумнага, мыслячага рабочага таго часу аб мёце жыцця чалавека. Як відаць, такімі імкненнямі і жаданнямі жылі і жывуць многія людзі працы.

Паслухайце, таварышы, аб чым пісаў у адным са сваіх вершаў, надрукаваным у праграфічным часопісе «Прыкубанскія стэпы», рабочы пант Панцеля Максіма:

«Люблю за книгу правдивой
Огни эмоций зажить,
Чтоб в жизни нашей светлой
Гореть, гореть и не сгорать.
Чтоб был порыв, чтоб были сны!
Сердца людские зажить,
Бороться с тьмой до могилы,
Чтоб жизнь напрасло не проспять.
Ведь долг мой, братья, поколенью
Хоть каплю оставить честного труда,
Чтоб там, за чертой зарплатной
Не грызла б совесть никогда». (Працяглыя апладысменты).

Мне падабаюцца гэтыя словы, якія ідуць ад сэрца. Не хачу быць суддзёй гэтага верша з пункту гледжання паэзіі, ды і вы, напэўна, не будзеце вельмі строгімі суддзямі. Аўтар — пачынаючы паэт, рабочы-шахцёр, талент якога раскрыўся з паўней, калі б жыццё яго не было трагічна абарвана. У час грамадзянскай вайны яго забілі паўнакроўна.

Вось як разумеў рабочы паэт сэнс свайго жыцця, у чым бачыў мэта свайго працы. Гэта было ў створы Расіі, дзе чалавек быў беспрашчым і народ пакутаваў пад ярмом царызма. Але якая пудоўная дарога адкрыта перад кожным з вас у вялікай справе творчасці для народа царя!

Савецкія пісьменнікі стварылі многа добрых твораў, якія праўдзіва рысуюць карціны жыцця, кіруюць на барацьбу. Думаю, што вы згодзіцеся са мной, што нават сам пісьменнік, напісаўшы, на яго думку, добра, не заўсёды бывае задаволен сваім творам. Далёка не ўсе творы літаратуры і мастацтва заслужваюць высокую ацэнку чытача. Я чытаў некаторыя творы, выданыя ў апошні час, але чытаў, нажалі, мала. І не таму, што няма патрэбнасці, няма жадання чытаць. Чытаю я, напэўна, не менш, чым вы, але чытаю павадзілімі паслоў, ноты міністраў замежных спраў (ажыўленне ў зале. Апладысменты), чытаю тое, што сказаў прэзідэнт ЗША, што сказаў прэм'ер-міністр той ці іншай краіны. Такой літаратуры чытаю куды больш, чым вы, таварышы. Вядома, не таму, што гэтую літаратуру больш чым вялікую чытаю кнігі (ажыўленне ў зале), а таму, што ў маім становішчы немагчыма яе не чытаць. (Апладысменты). Калі некаторыя вашыя творы я не прачытаў, — вы, спадзяюся, не асудзіце, а там, не прачытаеш якое-небудзь дакумента, — і магчымы ўрон для нашай краіны. Таму і прыходзіцца чытаць многія тамы такой літаратуры. (Ажыўленне ў зале. Дружныя апладысменты).

Калі чытаеш кнігі, то адна хвалюе, прыносіць задавальненне, другая жывае выклікае лачуць гневу і абурэння супраць той ці іншай з'явы, якая адлюстравана ў гэтым творы. Трэцюю кнігу чытаеш, а вочы адлюстравана. Хочаш прачытаць, таму што гаварылі пра гэтую кнігу таварышы, якія чыталі яе, хочаш мець сваю думку аб ёй, але чытаеш яна з цяжкасцю, хочаш зноў заплюшчывацца. Патраш іх, пачынаеш зноў чытаць, зноў заплюшчывацца вочы. (Смех у зале). Калі ўсё-такі прачытаеш кнігу, бярэш іншы раб шпілку, робіш сабе ўзлом і тым падбадзёрваеш, каб прачытаць кнігу да канца. (Смех у зале).

Хто вінават? Аўтар сказаў, што вінават чытач, а чытач гаворыць — пісьменнік. Хто судзіць? Судзіць — народ. Калі вы або каму-небудзь ішчаму кніга не падабаецца — гэта ажно паўсправа, таму што розныя густы і характары ў людзей. Але калі ў большасці чытачоў складаецца думка аб кнізе — гэта ўжо ацэнка кнігі.

Калісьці я чытаў твор Рубакіна «Сярод кніг». Наогул я многа чытаў яго твораў і паказаў гэтага пісьменніка. Аналізуючы псіхалогію чытача. Рубакін сцвярджае, што некаторыя нават бяцца аб'ёму кнігі, ішчана кніга, нават вельмі добрая па свайму зместу, аднак чытача: як толькі гадане ён на кнігу, убачыць ён вялікі аб'ём і адразу адмаўляецца ад яе. Магчыма некаторыя мяне таксама залічач да такіх чытачоў, аб якіх гаварыў Рубакін. Як бы там ні было, але нахай прабадзьце мяне тым

пісьменнікі, чые кнігі я прымушаў сабе чытаць. (Ажыўленне ў зале).

Розныя адносіны да той ці іншай кнігі з'ява, як відаць, натуральная. Бо калі б усё аднолькава пісалі, тады б не было і дрэнных і добрых кніг. (Ажыўленне ў зале). Тут ёсць свой роду заканамернасць. Лепшыя кнігі ствараюць далёка не ўсе пісьменнікі, ёсць невялікая колькасць, калі можна так назваць, сяродніх кніг. А ёсць і горшыя кнігі, якія пішуць не толькі пачынаючы пісьменнікі. (Ажыўленне ў зале). Тут я павінен агаварыцца: калі пачынаючы пісьменнік выпускае дрэнную, нецікавую кнігу — гэта больш ці менш зразумела. Але ў многіх выпадках далёка не пачынаючы пісьменнік мучыць сабе, ствараючы кнігу, а затым мучыць такой кнігай чытача, — гэта ўжо крыўда. (Ажыўленне ў зале. Апладысменты).

Таварышы! У некаторых літаратурных колах за апошнія гады паявілася ва ўжытку слоўца «лакіроўшчыкі». Гэтую мянушку хочучы прыліпіць да тых пісьменнікаў, якія паказваюць жыццёсцвярдальную сілу новага, камуністычнага. Думаю, што мне няма патрэбы гаварыць вам аб тым, які смела ўскрываюць мы нашы недахопы. Цяпер, калі мінула ўжо некалькі год з таго часу, як мы сурова і базлітасна крытыкавалі адмоўныя з'явы мінулага, мала стала такіх людзей, якія не разумелі б неабходнасці раз'яды, базлітаснай крытыкі ўсяго таго, што было звязана з культурам асобы. Партыя, народ рашуча асудзілі неарыяны з'явы і недахопы мінулага з тым, каб, як гаворыцца, забіць асінавы кол ва ўчарашня напраўленні дзеянні і сказаць, што да такіх з'яў і спраў вяртання няма і ў партыі і ў краіне. (Бурныя апладысменты).

Але, калі партыя, не Цэнтральны Камітэт пачынаў праводзіць працу па аднаўленню ленінскіх прынцыпаў, ленінскіх норм у жыцці партыі і краіны, не ўсе правільна ўспрынялі рашэнні ХХ з'езда партыі. Былі такія людзі нават і ў Цэнтральным Камітэце партыі, якія былі не згодны з лініяй нашай партыі. Вы ведаеце аб гэтым. Назвай яго асобна членаў ЦК з генеральнай лініяй партыі завяршылася стварэннем антыпартыйнай групы, аб якой я не буду гаварыць. Усе вы ведаеце аб той барацьбе, якую прышося правесці Камуністычнай партыі за аднаўленне ленінскіх прынцыпаў ва ўсім жыцці партыі і краіны. Зыходны каранні, пачатак пачатак былі ў гэтым — у барацьбе новага са старым, у барацьбе сіл, уступаючых за перамогу камуністычных прынцыпаў, супраць скажонага гэтых прынцыпаў.

І вось у літаратурным асяроддзі паявіліся такія людзі, якія хочучы некаж ганьбіць пісьменнікаў, што паказваюць на іх жыццё з камуністычных пазіцыяў, гэта знайчы перамогу новага, камуністычнага. Не будзь ўпамінаць тут прозвішчаў так званых «лакіроўшчыкаў», рабіраць іх творчасці. Ён гэта і не патрэбна, а мяне тым больш гэтага рабіць не трэба, — я ж не літаратурны крытык.

Добры літаратурны крытык нават для самага віднага пісьменніка можа зрабіць вельмі многае — разумы крытычных артыкул — гэта як бы свайго роду барозвы венік для чалавека, які любіць хадзіць парываць ў лезно: ён парываць і венычым сабе пахлопае, а калі сам сабе не хоча гэтага рабіць, то зробіць яму ішчы. А парываць з венычым — справа ішдрэнная, таму што акрываюцца поры і цела пачынае лепш дыхаць, жыць становіцца лягчэй. (Смех у зале. Дружныя апладысменты).

Прашу, таварышы, правільна мяне зразумець. Я зусім не хачу браць пад абарону людзей, якія ў сваіх творах так падаюць з'явы, што адраўваюцца ад жыгва жыцця. Вазьміце, напрыклад, некаторыя кнігі, у якіх жыццё паказвалася так прыхорашана, што не адпавядала спраўдасці. Такія творы наўрад ці могуць прынесці карысць. Але я хачу стаць на бок такіх пісьменнікаў, якіх чамусьці называюць «лакіроўшчыкамі» за тое, што яны бярэць у аснову сваіх твораў паказ станючых героўў. Хіба не з'яўляецца добрым і патрэбным такі твор, у якім аўтар праўдзіва паказвае станючых героўў? Такія аўтары не ўсё адраўваюць у сваіх станючых героўў, яны бачыць людзей такімі, якімі яны бываюць у жыцці — у барацьбе і працы за сцвяржэнне новага. І гэта з'яўляецца заканамерным і правільным. Трэба выхоўваць людзей на добрых прыкладах, паказам станючых у жыцці, пракадаваць ішчы ў будучыню.

Сіла праўды — гэта вялікая сіла, таварышы! Вядома, могуць спытаць — а як жа быць з сатырай? Яна таксама ў нас ніколі не была апалітычнай; яна з'яўляецца адным з вострых відаў аб'яд. Высмейваючы тыя ці іншыя заганя, перажыткі і недахопы, сатыра засярагае людзей ад хваробы, дапамагае людзям ліквідаваць недахопы. Так што сатыра і ў далейшым павіна быць на ўзбраенні нашай партыі і народа, паражка ўсё, што перашкаджае нашаму руху да камунізма.

Таму я цалкам знаходжуся на баку тых пісьменнікаў, якія паказваюць жыццёсцвярдальную сілу новага, яго перамогу над старым. Пісьменнікі, якія моцна абароўваюць на рэальны, канкрэтны з'явы і працэсы жыцця, хочучы служыць свайму народу, імкнучы ствараць такія творы, якія знаходзіцца на ўзбраенні нашай партыі. (Працяглыя апладысменты). Хіба гэта «лакіроўшчыкі»? Не, гэта — барацьбыца за перамогу новага, за справу нашай партыі, за справу нашага народа, які ўпэўнена ідзе да камунізма.

Але калі ёсць «лакіроўшчыкі», то, відаць, ёсць і нелакіроўшчыкі. Хто ж гэтыя нелакіроўшчыкі? Некаторыя з іх гавораць, што галоўная задача літаратуры заключачца быццам бы ў тым, каб вышучваць усялякія заганя і недахопы, ігнаруючы пры гэтым вялікія заваявы савецкага грамадства. Дык слухайце, дарагія сябры, ужо калі хто ўскрывае і агаліе недахопы і заганя, у яго пры гэтым рука не здрымаець, дык гэта робіць партыя, а гэта робіць не Цэнтральны Камітэт. (Бурныя апладысменты).

Звернемся да самага жыцця. Хіба хто нас за язык цягнуў рабіць даклад на ХХ з'ездзе партыі аб кульце асобы і яго выніках, ускрываюць дапушчаныя недахопы, звязаныя з гэтай з'явай? Хіба нас у ішчы хтосьці шураў праводзіць цэлы раб пленумаў Цэнтральнага Камітэта партыі, дзе мы базлітасна ўскрывалі недахопы, з усёй сілай асуджалі іх, намячалі і завяржалі меры па ліквідацыі гэтых недахопаў, пракадавалі ішчы да новага? Ніхто. Не был б мы лідэрамі, большавікамі, мы маглі б лёгка пакрыць усё лакам, паказаць усё старое, як новае і свежае, не называць памылкі стараго, не паказваць нанесенай імі шкоды. Але не мы гаварылі аб недахопах стараго, агалілі памылкі мінулага для таго, каб прыкаваць увагу людзей да новага. Каб не дапусціць паўтарэння цяжкіх памылак мінулага, трэба было да канца агаліць меўшыя месяца недахопы, каб адлучэнне захтэласці выклікала агіду да таго, што аджыаю. Партыя рабіла ўсё да гэтага таго, каб развясці творчыя сілы народа, адкрыць дарогу новаму, ажыццявіць тое, што завячыў нам вялікі Ленін, і вёсці краіну па-ленінску ўперад, да камунізма. (Працяглыя апладысменты).

Я ўжо гаварыў, што не буду называць прозвішчаў ні лакіроўшчыкаў, ні нелакіроўшчыкаў, гэта значыць людзей, якія хочучы паказаць толькі адмоўнае. Але на клячы адмоўнага не толькі з балота неляга вымехаць, а і па добрай дарозе далёка не паедзець. (Ажыўленне ў зале).

Вы мне прабадзьце, можа я дапушчу некаторыя не зусім звычаныя параўнанні. Але ваш брат, пісьменнік, таксама ішчы раз не выбірае выразаў, калі гэта трэба. (Ажыўленне ў зале. Апладысменты). І правільна рабіць. Дык вось, калі пісьменнік барацца паказваць чалавека, уся справа ў тым, як ён будзе глядзець на чалавека. Калі ўзяць

чалавека або грамадства, то вельмі важна, з якога боку іх разглядаць. Можна ўзяць самага лепшага чалавека, але паказаць яго па-рознаму, зыходзячы з таго, якія бакі і якасці вы ў яго будзеце падкрэсліваць. Да прыкладу, пісьменнік барацца паказваць чалавека, які мае ўсе станючыя якасці і ў асабістым і ў грамадскім жыцці, але заходзіць да яго не з параднага паў'езда, а з задняга двара, з чорнага ходу, і адтуль пачынае паказваць яго жыццё, то з гэтага, вядома, нічога добрага не выйдзе. Хіба можна пры такім падыходзе напісаць аб чалавеку добра? Не. У такога пісьменніка будзе ўжо вельмі своеасаблівы пункт гледжання на чалавека або, больш правільна, як гаварыў Горкі, «кочка гледжання». (Ажыўленне ў зале. Дружныя апладысменты).

Так і ў паказе жыцця савецкага грамадства, якое складаецца з мільянаў людзей. У ім вы знайдзеце і крышталі чыстых людзей, але ёсць і вырэдкі — аўдытыя забойцы, шарлатаны. На жаль, такія людзі ў нашым грамадстве ішчы, таму што мы жывём у перыяд пераходу ад сацыялізма да камунізма і маем многа недахопаў, якія засталіся нам у спадчыну ад пракаданага мінулага.

Чалавек жа не нараджаецца адразу камуністычным чалавекам. Такага чалавека ніхто яшчэ не ведае, і вы яго не бачылі. Яго нельга выдумачь — ён будзе стварацца ў працэсе пабудовы камуністычнага грамадства, у працэсе завяршэння пераходу ад сацыялізма да камунізма. Але што такое «завяршэнне»? Тут няма мажы, пракадаванай плаўтам, каб можна было сказаць, што воль тэрмін канчаецца сацыялізм і пачынаецца камунізм. Не, так сказаць нельга. Працэс пераходу ад сацыялізма да камунізма — гэта працяглы і вельмі складаны працэс.

Некаторыя пісьменнікі зразумелі барацьбу з недахопамі так, што ім трэба вёсці атакі супраць так званых лакіроўшчыкаў і шым быццам бы дапамагчы партыі, якая ўскрывае недахопы. Але якіх героўў яны паднялі на шчыт, як уаўляюць яны сабе наша грамадства?

Мне даводзілася ўжо гаварыць пра Дудзінцава і яго нашумевшы раман «Не хлём адзіным», пра які некаторыя нашы надбараўшчыкі за граніцай гаварылі, што гэта лезы ці не лепшы твор, што дала рускай літаратуры. Але мінула тры гады. Хто цяпер чытае гэты твор, каму ён патрэбны? А імяна ж там быў сабраны такі пахучы букет. Вядома, не ўсё там было дрэнна сказана. Я чытаў гэтую кнігу, і трэба сказаць, без ішчылькі чытаў. (Ажыўленне ў зале). Ёсць там некаторыя старонкі, якія заслужваюць увагі.

Анастас Іванавіч Мікаян, які раней за мяне прачытаў гэты твор, гаварыў мне — прачытай, у яго ёсць такія разважанні, якія ён быццам у сабе падслухаў!

Так, Дудзінцаў трапіў паміж некаторых адмоўных з'яваў, але паказаў у пераўтварэнні, наўмысна абдуліваючы выгледзе. Я ўжо гаварыў аб тым і цяпер лічу, што Дудзінцаў ніколі не быў нашым ворагам і не быў праціўнікам савецкага ладу. (Апладысменты).

Праўда, я ніколі не бачыў гэтага чалавека, хачеў пагутарыць з ім, але ўсё не было часу. Толькі збярэўшы прыняць яго, а тут трэба сустракацца то з паслом, то з якой-небудзь дэлегацыяй. (Ажыўленне ў зале). Воль так і не давядзецца пагутарыць з ім.

У чым жа недахоп такой літаратуры? Я гавару не толькі пра Дудзінцава, але і пра ішчы пісьменнікаў, якія падшлі да адлюстравання жыцця нашага сацыялістычнага грамадства са сваёй «кочкай» гледжання. Яны, відаць, таксама хачелі дапамагчы партыі, свайму народу ў пераходзе ад адмоўных з'яў, але калі яны нарысавалі скажоную, утрыманую карціну, то гэтая карціна адразу прыцягнула да сябе ўвагу нашых ворагаў, а не сяброў. Узняўся такі смурод, што нармальны арганізм не мог яго вынесці бёз напатрыгана спірту. Пісьменнікі, якія сцвярджаюць праўду новага грамадства, усё людзі, перакананыя ў неправамернасці такога скажонага, фальшымага апісання, якое прэтындавала на паказ жыцця, абурыліся, справядліва ўзняліся супраць гэтага. Пачалася барацьба.

Дык за каго ж мы ў гэтай барацьбе? Вядома, за тых пісьменнікаў і за той напрамак, якія бярэць у аснову станючыя з'явы, на гэтым станючым паказваюць пафас партыі, запальваюць сэрцы людзей, кіруюць іх ўперад, укаваюць ім ішчы ў новы свет. Яны як абатульваюць у вобразах станючых героўў лепшыя рысы і якасці людзей, праішчываюць іх адмоўнымі вобразамі, паказваюць барацьбу новага са старым і нямінучую перамогу новага. Паказваючы станючае, яны, разам з тым, асуджаюць тое, што трэба адкінуць. Думаю, што такі падыход да адлюстравання з'яў жыцця будзе правільным. Ва ўсім разе я гэтага прэтымаваліся і так гэтыя пытанні разумею. Воль як стаўся я да тах званых лакіроўшчыкаў, хоць я і не пісьменнік, але ў паўнай ступені заліваю сабе ў гэтую групу. (Восбілае ажыўленне. Дружныя апладысменты).

Мне хачелася б, таварышы, выказаць яшчэ некалькі заўваг, якія датычаць характарыстыкі недаўлежка мінулага. Цяпер ішчы ў вольным асяроддзі лавіць сабе адчуваць рэшткі той барацьбы, якая не так даўно мела даволі востры характар. Гэта была прынцыповая ідэя барацьбы супраць рэвізіяністаў, якія спрабавалі рабіць наскокі на лінію партыі. Супраць такіх наскокаў узялася ўся пісьменніцкая грамадасць. Пераважная большасць пісьменнікаў рашуча выступіла супраць носьбітаў рэвізіянісцкіх поглядаў. Можна бёз перавелічэння сказаць, што гэтая ідэяная бойка ахапіла ў той ці ішчы ступені ўсё пісьменніцкае, праўда, розныя людзі вялі гэтую барацьбу з рознай ступенню актыўнасці і рознымі прыёмамі.

Некаторыя з літаратураў заўзята рынуліся на док «спраціўнікаў», і, гаворачы мовай франтаных тэрмінаў, іх можа было б назваць аўтаматчыкамі. Яны дзейнічалі актыўна і смела, не падолаючыся цяжкасці барацьбы, ішчы ім насустрэч. Гэта добрыя якасці. Людзі, якія выступалі актыўна ў такой барацьбе, зрабілі вялікую і важную справу. Цяпер гэтая барацьба засталася заду. Носьбіты рэвізіянісцкіх поглядаў і настроў нацярпелі поўны ідэяны разгром. Барацьба закончалася, і ўжо лятаюць, як кажуць, «анёлы прымірэння». У цяперашні час ідзе, калі можна так сказаць, працэс зарубубвання ран і тыя з літаратураў, якія тады са сваёй «кочкай гледжання» хачелі разглядаць наша савецкае грамадства, цяпер імкнуча ішчы найхутчэй забяць аб тым, што яны дапускалі супраць ішчы памылкі.

Трэба, на маю думку, аблегчыць гэтым таварышам пераход ад памылковых поглядаў на правільныя, прышчыповыя пазіцыі. Не трэба памінаць іх злым словам, падкрэсліваць іх былыя памылкі, не трэба пастаянна паказваць на іх палцам. Толькі карысць будзе для агульнай нашай справы. (Апладысменты). Напамінаць аб гэтым не трэба, але і забываць таксама не варта. (Апладысменты). Я гаворыцца, трэба на ўскі выпадк «вузлак завязаны», каб пры неабходнасці наглядзець і ўспомінаць, колькі там вузлакоў і да каго гэтыя вузлакі адносіцца. (Ажыўленне ў зале).

Сярод літаратураў знаходзіцца яшчэ асобныя людзі, якія хачелі б напасці на «аўтаматчыкаў», што выступалі ў разгар ідэянай барацьбы супраць рэвізіяністаў найбольш актыўна, адставаючы правільна, партыйныя пазіцыі. Той-сёў, відаць, хачеў бы паказаць справу так, што ва ўсім вольна імяна гэтыя таварышы. Але гэта, вядома, у корані няправільна.

Прынцыповыя пазіцыі трэба адстадваць, трэба вёсці рашучую ідэяную барацьбу з тымі, хто робіць наскокі на партыйную лінію. Вядома, у заале барацьбы нярэдка бывае так, што дастаецца кожнаму, хто ў яе ўступае.

Вам, напэўна, у жыцці не раз даводзілася назіраць бойкі хлапчукоў, удзельнічаць у іх. А я бачыў на рудніку бойкі і дарослых. Бывалі выпадкі, калі курекія і арлоўскія біліся паміж сабой. Каб паглядзець гэтыя бойкі, некаторыя людзі выходзілі загалза, становіліся ў бакі і глядзелі, як разгараўся запал барацьбы. Вядома, гэта было ў стары, даравальныяны час. Гэта была, так сказаць, даніна дзікуству і нелугу. Але так было.

Прабачце за такое спрашчэнне, але ў паўнай ступені і ў ідэянай барацьбе бывае ішчы са падобнае. Калі разгортаецца бойка, то і ў аднаго і ў другога боку ёсць спачуваючыя, якія жадаюць як-небудзь удзельнічаць у барацьбе. У тым гэты ўздзел часам праўдзіваецца? Спачуваючыя часта хочучы разнімаць. Яны бярэць і цягнуць аднаго з уступаючых у бойку ў адзін, а другога — у другі бок. А тыя, што б'юцца, хочучы выслабіцца і, магчыма, докцем або ішчы чым наносяць удар разнімаючым. Калі бойка скончылася, той, хто спрабаваў разнімаць, скардзіцца, што яго нехта пакрыўдзіў. У яго пытаюць: а ты удзельнічаў у гэтай бойцы? Ён адказвае: не, не ўдзельнічаў, я разнімаў. Але ж ты цягнуў аднаго, трымаў яго, за рукі хлапца, а ў гэты час на яго нападалі, воль ён абараняючыся, і даў табе наводмаш.

Прыкладна тое ж самае адбываецца і ў ідэянай барацьбе, у палітычнай бойцы. Без ідэянай барацьбы з праціўнікамі нельга абійсціся, пакуць у свеце ішчы капіталізм. Мы заўсёды, як гаворыцца, благаслаўлялі тых байцоў, якія ідуць на гэтую святую справу, і самі удзельнічалі і будзем удзельнічаць у такіх «байках». Такія бай нямінучы, таму што ідзе барацьба ідэяная, палітычная. У гэтай барацьбе нейтральных не можа быць, а калі ты хочаш быць нейтральным — адыйдзі далей, калі актыўныя б'юцца, а то нападзе табе і ад тых і ад другіх. (Апладысменты).

Пасля таго, як скончылася барацьба, некаторыя з тых, хто пачынаў «бойку», хто пачынаў барацьбу супраць генеральнай лініі партыі, хочучы як мага хутчэй абійсць аб тым, хто сапраўды з'яўляецца зачынчыкам, спрабуюць класці рукі і трымаць галаву так, як звычайна паказваюць святны на іконах. І, знаходзячыся ў такой накарэлівай позы, яны заўважыць, што быццам бы іх зусім дарэмна пакрыўдзілі. Але на такіх скаргі можна адказаць пытаннем: «А за што вы сабілі?» І трэба дадаць: «Правільна

СЛУЖЭННЕ НАРОДУ—ВЫСОКАЕ ПРЫЗВАННЕ САВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Прамова таварыша М. С. ХРУШЧОВА на III з'ездзе пісьменнікаў 22 мая 1959 года

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Што Вы хочаце ад мяне, чым магу Вам дапамагчы? — запытаў я ў яго.
— Дапамажце мне, каб я мог самі пракарміць, — сказаў ён. — Гэта перш за ўсё. Я хачу вярнуцца да жонкі, да дзяцей і маці.

— Добра, пастараюся дапамагчы Вам, — адказаў я яму. — Паважана сакратару гаркома партыі, папрасіў яго, каб звярнулі ўвагу на Вас, далі работу, дапамагілі б набывць кваліфікацыю, каб Вы маглі больш зарабляць. Але пастараўся працаваць сумленна. Потым я папрасіў, каб Вам далі кватэру. (Паўмайце, былому злодзею крадзій даць!) (Смех. Апладысменты). Гэта магчыма толькі ў нашых савецкіх умовах. (Апладысменты).

Вам дадуць кватэру, каб Вы пабудавалі сабе домік, або папрасіў, калі ёсць магчымасць, каб Вам далі кватэру, і тады Вы будзеце плаціць менш. (Вядома, што ў нас кватэрная плата самая нізкая ў свеце: я сказаў бы гэта сімвалічнай плата, таму што гэтых сродкаў, напэўна, не хапае на ўтрыманне дворака ў гэтым доме).
Мой суб'ясэдынік сказаў:

— Гэта было б вельмі добра. Я Вам буду дзякаваць. Пераканаўшыся ў ходзе гутаркі, што яму вераць, што з ім пацалавачаму размаўляюць, аўтар пісьма звярнуўся да мяне з такой просьбай:

— Таварыш Хрушчоў, ведаеце, што мне б вельмі хацелася з Вамі на паміж сфатаравацца. (Смех. Апладысменты)
Я адказаў яму:

— Гэта магчыма, садзіцеся бліжэй, каб фотаграфу было лепш. Мы сядзім на сфатараваці. Я паабяцаў яму прыслыць фотаграфію. Гэты адмак яму паслаў. (Апладысменты).

У заключэнне гутаркі высветлілася, што ў суб'ясэдыніка няма ні катэікі грошай.

Тады я сказаў яму:
— Я дапамагу, каб Вы не толькі змагі даехаць дадому, але і прывезці падарункі жонцы і дзецям.

— Ён вярнуўся дадому, яму дапамагілі ўладкавацца на работу. Я папрасіў даведацца, як ён працуе, як наводзіць сябе. Мне падавалі, што ён працуе гурочыкам і нядрэнна зарабляе. Праціў перадаць, што жыць добра. Дзякаваў за дапамогу. (Працяглыя апладысменты).

Вось вам, таварышы, адзін з фактаў нашага жыцця. Аўтар пісьма — гэта жыць, канкрэтны чалавек.

Да гэтага пісьма і да яго аўтара можна было падсціць парознаму. Пісаў жа пісьмо чалавек, якога чатыры разы судзілі за крадзеж. Яго ўладкавалі на работу, а ён кінуў яе, уцёк зноў крадзі, а цяпер яшчэ хоча са мной сустракацца, — бярэце яго, цягнуце да адказу. Гэта адзін пыхлод.

Што такі пыхлод даў бы гэтому чалавеку? Ён прывёў бы да таго, што чалавек, які збіўся з правільнай дарогі, павінен бы ў турме сваю кваліфікацыю злодзея, а нам патрэбен чалавек для нашай справы. Для таго, каб паставіць гэтага чалавека на правільны шлях, патрэбен другі пыхлод, трэба перавярнуць у чалавека, у яго лепшыя якасці. Што можа гэты чалавек быць актыўным удзельнікам камуністычнага будаўніцтва? Можна, таварышы! (Бурныя апладысменты).

Мне пачка спабарнічаць у апісанні такіх выпадкаў з усімі паважанымі і ўсім вядомым аўтарам «Педагогічнай паэмы» Антонам Сямёнавічам Макаранкам. Ён паказаў высакорнасць чалавека, вялікую сілу веры ў чалавека. І ўсё мы добра ведаем, як у яго разойшла аплочная гэта вера ў чалавека тымі, да каго была прыдэляна ўвага і давер, — былымі крываўнікамі і забойцамі. (Апладысменты).

Некаторыя могуць шукаць грубую аналогію ў маім параўнанні. Але думаю, што вы правільна мяне зразумееце. Гэты факт з пісьмом не адносіцца да таго, што таварыства перад гэтым. Я прывёў гэты факт для таго, каб паказаць, што пільнае выхаванне і перавыхаванне людзей — гэта важнейшыя пытанні. У нашай краіне, нажаль, ёсць яшчэ і злачынцы і забойцы.

Інашэман, які наведваў Савецкі Саюз і даведаўся аб такіх фактах, можа сказаць — у іх будучы камунізм, а я сам бачыў, што ў іх ёсць забойцы. Але ж мы ўсім і не збіраемся сцяраджаць, што мы пакончылі з усімі перабыткамі мінулага, здалі перавыхаванне ўсіх людзей. Аднак кожны, хто бліжэй знаёміцца з жыццём савецкага грамадства, даведаецца, што ўсім не надасціцца злачынцаў з з'яўляцца характэрным для нашага грамадства, што для яго характэрны шпарты рэст с'юдэнтаў людзей. Некаторыя людзі могуць запытаць: а ці будучы злачынцы ў камуністычным грамадстве? Я асабіста, напрыклад, як камуніст, не магу даць гарантыі, што іх не будзе. (Смех). Злачынства — гэта адхіленне ад агульнапрынятых норм паводін у грамадстве, якое нараджае выклікае расстройствы псіхікі чалавека. Могуць быць захворванні, псіхічныя расстройствы ў камуністычным грамадстве с'юдэнтаў асобных людзей? Як відаць, могуць быць. Калі гэта будзе, то могуць быць і ўчыні, якія ўласцівы людзям з ненармальнай псіхікай. Дык не па гэтых жа псіхічных будучы мержаваць аб камуністычным грамадстве. (Смех. Апладысменты).

Тым, хто на такой «падаставе» пачаў бы заклікаць да барацьбы з камунізмам, можна сказаць, што і цяпер ёсць людзі, якія змагаюцца з камунізмам, а я ў якасці вядомых ідэялі, але ў такіх людзей, відаць, з'яўна не ў норме псіхічны стан. (Смех. Бурныя апладысменты).

Дарэгі таварышы! Тут выступалі многія пісьменнікі. Нажаль, мы не мелі магчымасці чуць усе вахы выступленняў, але некаторыя з іх мы с'удалі і чыталі. У тым-сім будзем лічыць сябе дзяўнікамі і пастараемся працягнуць вахы прамовы, знаёміцца з вахмі завагані і правіламі.

Думаю, што наўрад ці мне ў маім выступленні трэба займацца разабран вахы твораў. Як вы ведаеце, я не літаратурны крытык, таму і не ачуваю сябе абавязаным разбіраць вахы літаратурныя працы.

Некаторыя факты сведчаць аб тым, што вы і самі не вельмі ахвотна адзі другога крытыкуеце. Не думаю, што вы хочаце, каб гэты непрыемны занятак быў ускладнен на мае плечы. Самі пішаце, вам самім, перш за ўсё, трэба і крытыкаваць нашы працы. (Смех. Апладысменты). Вы добра ведаеце, што разбірачы творы, трэба аднаго хваліць, другога крытыкаваць, а трэцяга пасяродка паставіць. Не вельга ж узяць сабе справу так, што вось прышоў чалавек з двума мяхамі, у адным з якіх салодкі цукеркі, а ў другім — горкі пілюлі, і пачаў бы раздаваць — аднаму цукерку, другому — дзве, а трэціму — горкую пілюлю. Будзе больш правільна, калі вы самі будзеце і цукеркі дзяліць і пілюлі прымаць, вызначаючы, калі гэта патрэбна і каму што належыць. (Ажыўленне ў зале).

Разам з тым трэба сказаць, што літаратурная крытыка, штодзённым глыбокі разбор літаратурных твораў — гэта важнейшая ўмова для паспяховага развіцця нашай літаратуры. Вось чаму вы не маеце права адхіліцца ад крытыкі сваіх сабратоў і ад разбору іх твораў. Што значыць літаратурная крытыка? Гэта — адточванне пісьменніцкай зброі, глыбокі разбор твора, гэта — удасканаленне майстэрства літаратараў. Мне няма патрэбы паглядзець таварышчэ, аб гэтым, вы самі добра ведаеце ўсё значэнне такіх пытанняў. Мы хочам і народ чкае новых літаратурных твораў, добрых, якія клічуць на барацьбу, якія клічуць да перамогі камунізма.

Вы, відаць, ведаеце, што я чалавек неспакойнага характару, не люблю жвачкі. Кожны на сваім пасту павінен быць актыўным, у літаратуры павіна быць вялікая страснасць. Актыўная дзейнасць, барацьба за высокія ідэалы, за будаўніцтва новага жыцця — усё гэта іммануе чалавеку. Калі б чалавек быў пасіўным, мы б не маглі ісці ўперад. Толькі барацьба, мільёнаў і мільёнаў людзей за будаўніцтва новага жыцця, барацьба актывна, патхнёная і страсная дазваляе нам шпартка ісці ўперад і перамагаць. Людзі пасіўныя, раўнадушыя, флегматычныя наўрад ці напішуць творы, якія дыхалі б страснасцю і кілкалі на подзвігі гераічна. Або гэта магчыма? (Ажыўленне ў зале). Канкрэтны прыклад па гэтым пытанню ў мяне няма, але думаю, што наўрад ці гэта магчыма.

Таварышы! Мы ганарымся выдатнымі пісьменнікамі старэйшага пакалення, ганарымся моладдзю, якая ўступае ў строй. Трэба ўважліва, клопатліва адносіцца да творчасці моладзі. Я хачу бы выказаць некаторыя свае завагі аб рабоце з пачынаючымі пісьменнікамі. Без прытоку маладых творчых сіл не будзе расці літаратура ў цэлым. Моладзь — гэта наша змена. Кожны пачынае з часосці невядліка, а потым ён разгорнецца, створыць вялікі, добры твор, і яго талент прываючы. Талент нараджаецца не адразу, ён паступова ўдасканальваецца.

У выхаванні творчай моладзі ў нас ёсць істотны недахоп. Заклучаецца гэты недахоп, на маю думку, у тым, што ў нас наўрадка ствараюць цэлічныя ўмовы для пачынаючых пісьменнікаў. (Апладысменты).

Успомніце, якія суровыя ўмовы былі ў парскай Расіі для чалавека наогул, а тым больш для пісьменніка, для мыслачага чалавека, які не мог мірыцца з заганамі старога грамадства. Ён сам абурэўся і, выказаючы сваё абурэнне ў творах, прымушаў мільёны людзей абураліцца, узнімацца на барацьбу за лепшыя жыццё. Вядома, як пажка было ў той час творчай інтэлігенцыі прывіваць сабе дарогі.

У выніку Кастрычніцкай рэвалюцыі ўмовы карэным чынам змяніліся. У нашым сацыялістычным грамадстве адкрыта прастора для ўсебаковага раскрыцця і вывучэння ўсіх творчых магчымасцей і талентаў чалавека. Мы хочам, каб творчасць моладзі яшчэ больш развілася. У нашым савецкім асяроддзі нараджаецца многа талентаў. Трэба ўсямерна дапамагчы росту талентаў людзей. Але не трэба штучна адрываць іх ад зямлі, ад асяроддзя, у якім яны жылі.

Мне прывіваць прыміліваць кукурузу. Хачу прывесці прыклад вырошчвання кукурузы ў нармальных і цэлічных умовах і правесці некаторую аналогію з выхаваннем маладых літаратараў. (Ажыўленне ў зале. Апладысменты).

Аматараў кукурузы многа: яе любяць грузіны, армяне, украінцы і рускія з паўднёвых абласцей. Асабліва смачная кукуруза ў малочна-васковай спеласці. Ёе с'уды яе, той не ведае, якая гэта смачная ежа. Дык вось людзі, якія не мелі вопыту вырошчвання кукурузы, але гарадзім вырасціць яе як найбярэй, пачыналі вырошчываць яе расадзі ў цэліцах. Памятаю, адзін аграном, ведаючы, што я страсна агіту за кукурузу, відаць, вырашыў мяне зрабіць прымае: ён вырасіў расадзі кукурузы ў цэліцы і потым высадзіў яе на полі. Калі я прыехаў на гэта поле, то ўбачыў наступны малюнак: кукуруза, якая была пасеяна, яшчэ не ўзышла, а кукуруза, высаджаная з цэліцы, была ростам у 20—30 сантыметраў. Паглядзеў я на гэтыя пасевы і сказаў аграному:

— Ведаеце, што вы глупства зрабілі?
— Як? Чаму? — пытае ён.

Я яму адказаў:
— Кукуруза, пасеяная ў грунт, хоць яшчэ і не ўзышла, але яна падмацаца, развіецца і даць добры ўраджай, а кукуруза, высаджаная з цэліцы, зачне, не даць добрага ўраджая, таму што яна вырошчвалася ў цэлічных умовах. Паглядзіце на расліны высаджанай кукурузы. Яны кволяны, жоўтыя, няма той элічнасці, накітаць загараў у чалавека, які знаходзіцца пад парасонам. Вядома, гэтая расліна не можа вытрымаць усіх выпрабаванняў, якія яна сустрае ў сваім развіцці.

У пэўнай ступені і некаторыя нашы пачынаючыя пісьменнікі нагадваюць мяне кукурузу, якую, перш чым высадзіць у грунт, прарошчваюць у цэліцы. Былае так: напіша чалавек першае апавяданне або верш і адразу ж пачынаюць шумець, што гэта выдатнае новае зорка, новы талент. (Ажыўленне ў зале. Працяглыя апладысменты). Гэты таварыш, які напісаў першы твор, пісьменнікам аб праце сябе не называў, ён толькі паспрабаваў свае сілы, а пра яго ўжо ва ўсё трыбуць, што гэта ўзор, змай, якога чкала чалавецтва, яго цягнуць у Саюз пісьменнікаў. Калі такі пачынаючы жыць ў правільным, то кажуць, што трэба яму даць кватэру ў Маскве або ў сталіцы рэспублікі. Маўляў, гэта новая зорка, хіба можа яна знаходзіцца ў правільным.

Хіба гэта правільна? Міхайл жак Александрвіч Шалахаў жыць ў сваёй сталіцы — станцыі Венацкая, яну, сталічкі, паспаборнічае з ім на літаратурнай арэне. (Апладысменты).

Пытанне заклучаецца ў тым, хто дзе жыць, а ў тым, хто што можа, на што здолен той ці іншы чалавек. (Апладысменты).

Думаю, што стварэнне цэлічных умоў можа адмоўна адбывацца на выхаванні творчай моладзі. Сапраўды, што іншы раз атрымавацца з чалавекам, якога ўзялі на шчыт і ўзялі з таго асяроддзя, дзе ён раней працаваў. Яго прызналі пісьменнікам, уручылі білет члена Саюза пісьменнікаў, далі кватэру ў сталіцы. Да гэтага ён працаваў на вытворчасці трактарыста, камбайнера, токарма, слесарна, канструктара, інжынера, агранома. Ён жа не нарадзіўся пісьменнікам, а дзесяці роў, працаваў. А потым аказваецца, што пасля першага ўдалага твора гэты чалавек не можа напісаць новы, лепшы твор. Што ж яму рабіць? Вось ён і разважае: сесці за штурвал камбайна — нягожа для пісьменніка; пайсці на завод — таксама нягожа. Куды ж ён ідзе? Ідзе ў Саюз пісьменнікаў, каб атрымаць грошы з літаратурнага фонду. (Ажыўленне ў зале. Апладысменты). Яго там накармліваюць. Ён лічыць, калі прызналі, што ён талент, уручылі членскі білет, як сведчанне яго здольнасцей — дык давайце. І калі даеце, дык давайце больш. (Ажыўленне ў зале).

Магчыма, я крэху перавыліваю, ніхто не збіраецца рабіць грацедаю з гэтага. Хачу толькі паказаць, што гэта з'яўляецца адступленнем ад норм, якіх нам трэба прытрымлівацца. (Апладысменты).

Трэба дапамагчы маладым таварышам развіваць свой талент, падтрымліваць моладзь, як падтрымлівалі яе многія старэйшыя пісьменнікі, як падтрымліваў Горкі. Я чытаў пісьмы Міхайла Міхайлавіча Кацюбінскага, чытаў яго перапіску з Горкім, які аказаў вельміны ўплыў на творчасці Кацюбінскага, як і на многіх іншых пісьменнікаў, майстроў мастацтва. Няхай мяне паправаць украінскія пісьменнікі — Мікалай Платонавіч Бажан, Александр Будакімавіч Карнячук і Максім Фадзевіч Рыльскі, калі я дапусціў недакладнасць. — Кацюбінскі доўгі гады працаваў у камісіі па барацьбе з сельскагаспадарчымі шкоднікамі, статыстыкам у земскай управе і займаўся літаратурнай працай. Як вы ведаеце, пісаў ён добра.

Чаму б пісьменніку для таго, каб напісаць аб рабочым, не паехаць туды, дзе рабочыя жывуць і працуюць, вывучыць, як яны працуюць? Ці не лепш разам з імі жыць. Хіба гэта дрэнна? (Апладысменты). Тады і час на паездкі траціць не трэба. (Апладысменты).

Таварышы, я не думаю, вядома, уносіць прапанову, каб сталічныя пісьменнікі рассяляліся па Савецкім Саюзу на шахтах, заводах і ў калгасах. Не, гэта было б неразумна. Хачу толькі сказаць, што пісьменнікам трэба глыбей урывацца ў жыццё, вывучаць яго, увабляючы ў мастацкі вобраз усе новае ў жыцці Савецкай краіны, глыбей паказваць чалавека — стваральніка ўсіх матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей нашага грамадства.

Хіба карысна тых людзей, якія выраслі і жывуць у пэўным асяроддзі — у калгасе, на заводзе, ва ўстанове, жывяцца сакамі гэтага асяроддзя, вырабляюць адтулі і перасаджаць іх у штучна створаныя цэлічныя ўмовы. Калі гэта зрабіць, то чалавек можа страціць глебу пад нагамі, не будзе атрымаваць жыватворных сокаў, і ён адуць сабе, як расліна, вырваная з зямлі.

Напрыклад, калі вы перасаджаеце плодвое дрэва і выкопваеце з зямлі асноўныя карані, то патрэбны 2—3 гады, пакуль вырастучць новыя разгалінаваныя карані і дрэва зноў зацвіпе. Так быае і з чалавекам, калі яго выхавалі са звыклых асяроддзя. Ён можа з цягам часу ўмацавацца, стаць на ногі, але можа і засохнуць.

Я даволі часта прывесці адну даўнюю размову з украінскімі пісьменнікамі. Калі я прыехаў працаваць на Украіну, гэта было яшчэ да вайны, да мяне прыйшлі пісьменнікі, добрыя таварышы, не буду называць іх прозвішчамі. Мы пагутарылі па некаторых пытаннях, а потым яны гавораць:

— Таварыш Хрушчоў, у нас ёсць просьба да Вас.
— Якая?
— У нас павялілася выдатная народная паэтка, сялянка.

— Гэта добра, — кажу, — цяпер многа паўляецца таленавітых людзей. У чым яна ачувае патрэбу?
— Яна ў вёсцы жыве, — гавораць мае суб'ясэдынікі.
— А што вы хочаце?
— Трэба ёй кватэру даць у Кіеве.

Я тады сказаў таварышам наступнае: гэтая жанчына складае вершы пра калгаснае жыццё, хоць яна і малапісьменная, але, відаць, здольная. Яна складае аб людзях і падзеях, якія яна бачыць, у якіх яна ўдзельнічае. Але вазьміце яе з калгаса, пасяліце на Крашчэўку, аб чым яна можа пісаць? Яна хутка зачачне, нічога не зможа складзі, а калі захоча пісаць, яна вымушана будзе паехаць у калгас.

Мае с'юды-пісьменнікі мяне выслухалі, а потым усё ж прынялі гэтую калгасіну ў Саюз пісьменнікаў. Але з яе толку не вышла, таму што чалавек яна малакультурны, няспелы. Яна ўмела толькі рыфмаваць, але ж адна рыфма — гэта яшчэ не паэзія. (Апладысменты).

Думаю, таварышы, вы правільна зразумееце і згодзіцеся з тым, што трэба падтрымліваць пачынаючую моладзь незалежна ад узросту, але не трэба штучна ставіць яе ў цэлічныя ўмовы. Ніколі чалавек не навучыцца плаваць, калі яго ўвесь час чымсьці падтрымліваюць у вадзе. Каб навучыцца плаваць, трэба лезці ў вадзі, прабаваць свае сілы, трыравацца. Калі той, хто навучаецца, пачне тапуць, дапамажыце яму, але потым навучыце яго, каб ён сам плаваў. Дайце магчымасць пачынаючаму пісьменніку развіваць свой талент уласнымі сіламі. (Апладысменты).

Таварышы! Ці можна гаварыць «аб праве пісьменніка на памылкі», «аб праве пісьменніка на няўдачы»? Думаю, што само становішча і роля пісьменніка ў грамадстве павіна вызначаць пісьменніка такога права. Добра сказаў Леанід Саргеевіч Собалеў на Першым з'ездзе пісьменнікаў у 1934 годзе: партыя і ўрад далі савецкаму пісьменніку абсалютна ўсё і адабралі ў яго толькі адно — права дрэнна пісаць.

На маю думку, народ адабраў у пісьменніка не толькі права дрэнна пісаць, але перш за ўсё пільна правільна. Творы модагуць быць напісаны, так сказаць, на невысокім узроўні. Ну, і што ж, чытач даць сваю ацэнку дрэннаму твору. Іншая справа, калі твор напісан правільна, гэта значыць у творы ўзяты правільныя зыходныя пазіцыі. Гэтага ніяк неадля дапусцаць, таму што гэта літаратурны брак.

Могуць сказаць, што няма вытворчасці без браку. Гэта правільна, але бывае розны брак, розныя памылкі. Згадзіцеся, што адна справа брак яго-небудзь дэталі, дапушчаны на віне слесарна або токара, і зусім іншая справа літаратурны брак. У першым выпадку справа абмяжучэння тым, што бракуванаю дэталю выкінуць, закажуць зрабіць новую і прападее толькі час, атрачаны на выраб дэталі, і матэрыял. У другім выпадку бракувана літаратурная прадукцыя атрымае выжыць (калі ж з памылкамі вышла ў свет), яна будзе пракальваць сабе дарогі да чытачоў і нават да тых, хто яшчэ не навучыўся чытаць трымацца на нагах і добра разбірацца ў вартасці і недахопах мастацтва твора. Чытач бачыць, што кнігу напісаў пісьменнік, і падыходзіць да яе з давер'ем. Вы ведаеце, якую павагу выхавала партыя ў нашым народзе да пісьменнікаў, да мастацкага твора, да друкаванага слова. Вось чаму літаратурны твор, нават калі ў ім ёсць сур'ёзнае ідэйнае памылкі, можа быць прынят пэўнай часткай чытачоў і сапраўды твор, да якога трэба адносіцца з давер'ем і вучучыся жыццю і барацьбе. Памяркуе самі, будуць ішоку можа прынесці савецкім людзям, камуністычнаму будаўніцтву такіх бракувана літаратура.

Вы с'яжанае, адзе гарантыі ад памылак? Так, гарантыі даваць цяжка, таму што пісьменнік, калі ён сапраўды савецкі пісьменнік, дапускае памылкі несвядома, ненаўмысна, а ў сілу цэлага раду прычын — недастатковага ведання жыцця, няправільна ўвечы зыходных пазіцыі і г. д. Каб не дапусцаць гэтага, трэба памятаць, што пісьменнікі жыць у грамадстве, адлюстроўваюць жыццё грамадства, іх творчасць павіна накіроўваць грамадская крытыка, яны павіны прыслуховацца да яе, лічыцца з ёй, наладжваць таварыскія дыскусіі і абмеркаванні, выносіць на суд грамадскасці свае творы.

Вы зноў можаеце сказаць: крытыкуеце нас, кантралюеце і, калі твор памылковы, не друкуеце яго. Але вы ведаеце, нялёгка адразу разабрацца ў тым, што друкаваць і што не друкаваць. Самы лёгкі шлях — нічога не друкаваць, тады не будзе ніякіх памылак, а чалавек, які забараніў друкаваць той ці іншы твор, будзе выталаць разумным чалавекам. Але гэта было б глупства. (Ажыўленне ў зале. Апладысменты).

Таму, таварышы, не ўзальваеце на плечы ўрада вырашэнне такіх пытанняў, вырашаеце іх самі па-таварыску. На-нашаму, гэта будзе крытыка і крытыка сапраўдная. Калі гэта сапраўдна літаратурная крытыка, то для яе сваты і браты не ўказ, яна павіна кілавацца аб галоўным — аб ідэйнай і мастацкай вартасці літаратурнага твора. Так павіны мы паставіць справу.

Думаю, што Александр Трыфанавіч Твардоўскі мае рацыю, запішыў у сваім выступленні на з'ездзе, што ў літаратурнай творчасці важна перш за ўсё якасці. Правільна, што ў духоўнай дзейнасці аддаецца перавага «лепшаму», чым «большаму». Дайце адну кнігу, але добрую. Нямнога кніг напісаў Мікалай Астроўскі, але яго «Як гартвалася сталь» — сапраўднае кіта. Пісьменнік памёр, але кніга яго, відаць, будзе жыць у стагодова. Не буду называць іншых аўтараў і іншыя творы — іх многа ў нас. Трэба імкнуцца да стварэння добрых кніг, каб яны доўга жылі і прыносілі радасць людзям.

З дзяцінства запалі мя ў душу радкі Мікалая Александрвіча Некрасава з яго паэмы «Дедушка». Добра памятаю ах слова ў слова.

Вось гэтыя словы:
«Чуду я, Саша, відаць,
Горечку крытыкі сослали
В страшную глупь, за раскол,
Волю и землю им дали —
Год несомненно прошел.
Едут туда комиссары —
Глядь уж деревня стоит:
Риги, сараи, амбарты,
В кузнице молот стучит...
Так постепенно в полвека
Вырос огромный посед,
Воля и труд человека
Двиное диво творят...» (Апладысменты).

Глядзіце, як добра сказаў Некрасаў пра чалавека, на што здолен гэты чалавек, калі яму даюць волю і зямлі! (Бурныя апладысменты). Але магчыма былі тады не нашы. Што сказаў бы Некрасаў цяпер, каб жыў ён у наш час, калі б даведваўся, што за тры-чатыры гады савецкія людзі ўзаралі цэлічныя зямлі 36 мільёнаў гектараў! (Апладысменты). Калі то было цуда, то аб справах савецкіх людзей можа сказаць звышчуда.

Вось у якую эпоху мы жывём, таварышы! Але мы пракалянае перад геніем Некрасава, які здолеў у такіх, на нашых маштабах, скромных праўдзеньнях, убацьчы і ацаніць, што «воля і труд человека динное диво творят». У наш час праўдзюцца вялікія творчыя сілы народа, які пераўтвараў сваю Радзіму ў магучую сацыялістычную дзяржаву. Наш праціўнік цяпер ужо разумее і бачыць гэта.

Раскажу вам пра такі факт. Надаўна на адным прыёме я гутарыў з дыпламатычнымі прадстаўнікамі некаторых краін. Самыя надзвычайнае пытанне — гэта пытанне аб нарадзе міні-страў замежных спраў. Пасол Заходняй Германіі запытаў у мяне:

— Як вырашыцца пытанне ў Жэневе?
— Гэта Вы ўжо мне скажыце. Вы пасол свайго ўрада, скажыце, што ён думае. Але што б Вы ні думалі, я магу сказаць адно, трэба падпісаць мірны дагавор з дэмакратычнымі краінамі.

— Гэта немагчыма.
— Не, гэта магчыма. Калі сёння для нас немагчыма, мы падпішам мірны дагавор з Германіяй Дэмакратычнай Рэспублікай і пачкаем таго часу, калі вы скажаеце — магчыма, і таксама падпішае мірны дагавор. (Апладысменты).

Пасол сказаў мне, што не, гэтага не будзе. Я яму адказаў, не спынаючыся, не кажучы «не», пачкаючы.

Тады яшчэ адзін пасол залучыўся да нашай гутаркі. Пасол, аб якім я кажу, калісьці жыў у нашай краіне, ён і яго быцка мелі фабрыку ў Маскве, але затым выехалі адсюль і цяпер ён з'яўляецца паслом адной краіны, выдатна гаворыць па-руску і таму мы гаварылі з ім без перакладчыка. Дык вось, гэты пасол звартаецца да пасла Федэратыўнай Рэспублікі Германіі і гаворыць яму:

— Ведаеце, пан пасол, я Вам не раю спынацца са словам не. 30 год назад я сказаў, што Савецкая ўлада доўга не пратрымаецца, і, як бачыце, я памыліўся. (Апладысменты).

Гэта гаворыць аб тым, што нават такіх людзі, якія па сваёму класавому становішчу былі і застаюцца нашымі праціўнікамі, і тыя цяпер сталі вядомымі і пачынаюць папраўляць ужо сваіх калег: не спынайся гаварыць «не».

А мы вось з вамі, таварышы, камуністы. Вы можаеце сказаць: не ўсе мы камуністы. Магу на гэта адказаць, што калі ў нас выступаюць прамоўныя — пісьменнікі

Трэцяму з'езду пісьменнікаў СССР

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза сардэчна вітае дэлегатаў Трэтага Усесяюзнага з'езду пісьменнікаў СССР і ўсіх дзеячоў міжнародна-літэратурнай савецкай літаратуры.

Дарагія таварышы! З'езд савецкіх пісьменнікаў сабраўся ў знамянальны час, калі наша вялікая сацыялістычная Радзіма ўступіла ў новы, важнейшы перыяд свайго развіцця, перыяд разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства, калі ўвесь савецкі народ з энтузіязмам змагаецца за жыццёвае прыняццё XXI з'езда КПСС велічнай праграмы далейшага ўздыму і росквіту сацыялістычнай эканомікі, культуры і росту дабрабыту працоўных. Тое, аб чым стагоддзі марылі самага перадаванага і самага смелыя розумы чалавечыя, становіцца рэальнасцю ў нашай краіне.

Гістарычная праграма разгорнутага будаўніцтва камунізму прадугледжвае не толькі небылыя па маштабах прагрэсу ў галіне эканомікі, навукі, тэхнікі, культуры, але і выхаванне новага чалавека, чалавека камуністычнага грамадства. Камунізм будуюць людзі, і чым вышэй будзе свядомасць мільённага мас, тым больш паспяховым будзе наш рух уперад. У высакароднай справе камуністычнага выхавання працоўных вельмі важная роля належыць літаратуры і мастацтва. Перад савецкімі пісьменнікамі стаіць пачынаюцца задачы актыўна ўдзельнічаць у фарміраванні духоўнага аблічча чалавека будучыні, будаўніка новага жыцця. Яны закліканы натхніць людзей на барацьбу за камунізм, выхоўваць іх у духу камуністычнай ідэалогіі, прыняваць ім высокі маральныя якасці, неадрымаемыя да буржуазнай ідэалогіі і маралі.

Высокае прызначэнне савецкіх пісьменнікаў — праўдзіва і ярка раскрыць прагістоўныя працоўных падвігі народа, грамадзянства і веліч барацьбы за камунізм, выступаць палымнымі прапагандамі саміадавага плана, усаляць багасце і энэргію ў сэрцы савецкіх людзей, выкарыстаць перажыты капіталізм у свядомасці людзей, дапамагчы ліквідацыі ўсяго таго, што яшчэ перажджае нашаму руху ўперад. На гэтым шляху будзе расці вялікае мастацтва камунізму — мастацтва вялікіх думак, гарачых пачуццяў і высокіх страстей, мастацтва, здольнае натхніць мільёны і мільёны будаўнікоў камунізму на новыя вялікія справы.

Асабліва адназначна роля літаратуры ў выхаванні маладога пакалення. Маладыя патрыяты захвалюючыя кнігі, якія выходзілі б яе ў духу камуністычнай ідэалогіі, беззаставешна адназначна сацыялістычнай Радзіме, стойкасці, упорства ў дасягненні мэты, раскрылі б рамонтныя працы рабочых, каласніцкаў, інтэлігенцыі, абудзілі б любоў да творчасці і ініцыятывы. Малады чытач чакіе такіх кніг, якія сталі б надзейным другам яго юнацтва, настаўнікам і дапаможнікам.

Літаратура камунізму павінна быць вялікай літаратурай не толькі па багаты ідэянага зместу, але і па мастацкай даканаленасці. Вялікі ідэі патрабуюць высокага майстэрства, гераічнага характары — дастойнага мастацкага ўвасаблення. Народу патрэбна літаратура, якая выходзіць і вучыць чалавека праўды і прыгажосці мастацкіх вобразаў, духоўна ўбагачае яго, расшырае яго кругазгляд, раскрывае рост свядомасці людзей у працэсе камуністычнага будаўніцтва. Нашаму грамадству асабліва патрэбна літаратура, у якой актуальныя тэмы сучаснасці набываюць ярка мастацкае ўвасабленне.

Удасканаленне майстэрства, сур'езнае павышэнне патрабавальнасці да мастацкай якасці твораў з'яўляюцца ў сучасных умовах адной з самых важных задач. Спраўданае майстэрства дасягаецца на аснове непарыўнай сувязі пісьменніка з жыццём народа.

Поўная і канчатковая перамога сацыялізму ў СССР, наша гераічная эпоха будаўніцтва камунізму адкрываюць найбольшыя перспектывы новага небылага росквіту мастацкай творчасці. Невычарпальнае багацце ідэй, тэм і вобразаў дае пісьменніку жыццё савецкага народа, які сваёй штодзённай гераічнай працай ператварае аямлю, адкрытае каласальнае прыроднае багацце, будзе новай магутнай індустрыяльнай цэнтрам, стварае багацце матэрыяльных і духоўных дабраў, насыпае ўдасканаленае тэхніку і смела штурмуе космас!

Жыццё ў надыкчайнай пераканачасці паказвае непахіснасць, пачынае творчы прыпынак сацыялістычнага рэалізму, які праўдзіва і гістарычна канкрэтна раскрывае галоўны змест нашай эпохі — рух грамадства да камунізму.

Цэнтральны Камітэт КПСС з задавальненнем адзначае, што ў барацьбе супраць буржуазнай ідэалогіі і рэвізі-

нісцкіх наскокаў савецкіх пісьменнікаў паказалі ідэюную сталасць, стойкасць і яшчэ раз прадэманстравалі згуртаванасць вакол Камуністычнай партыі, адданасць савецкаму народу.

Высока ацэньваючы ролю літаратуры і мастацтва ў духоўным жыцці грамадства, лічычы пісьменнікаў сваімі надзейнымі памочнікамі, наша партыя прама і адкрыта крытыкавала і напярэдня тых, хто працягваў ваганні, дапускаў памылкі. Гэта прычына крытыка, прадыктаваная клопатамі аб літаратуры, аб творчым лёсе мастака, дана становіцца вынікі. Камуністычная партыя і ў далейшым будзе працягваць пастаянна клопаты аб развіцці савецкай літаратуры і мастацтва. Высокая ідэянасць мастака, вернасць марксізму-ленінізму, сувязь з жыццём народа, разуменне заканамернасцей і грандыёзных перспектыв развіцця савецкага грамадства — залог творчых поспехаў савецкіх пісьменнікаў. Жыццёспадарожная сіла савецкай літаратуры ў непарыўнай сувязі з палітыкай Камуністычнай партыі, якая выражае карысныя інтарэсы народа.

Усё большае значэнне для літаратуры набываюць высакародныя тэмы інтэрнацыяналізма, братняй салідарнасці працоўных, росту і ўмацавання сусветнай сацыялістычнай сістэмы, барацьбы народаў супраць імперыялізму, за захаванне і ўмацаванне міру.

Сусветная сацыялістычная сістэма ўступіла ў разгар ацэньвання саборнасці і капіталістычнай сістэмай. Перад тварам усяго чалавечы сацыялізм разгарнуў сілы міру і працы, стварэння ўмоў для выключэння сусветных войнаў з жыцця грамадства, праграму дасягнення самага высокага жыццёвага ўзроўня народных мас. У гэтай барацьбе — абавязак савецкіх пісьменнікаў разам з прагрэсіўнымі пісьменнікамі ўсіх краін ішчэ больш актыўна ўдзельнічаць сваёй творчасцю на баку сіл новага свету, перамога якая гістарычна немінуца.

Рэакцыяныя і агрэсіўныя сілы імперыялізму, які перажывае свой закат, імкнучы ўсімі сродкамі перажджыць руху чалавечы ўперад, расту сільна сацыялізму, спрабуюць задушыць нацыянальна-вызваленчы рух у каланіяльных і залежных краінах. Яны выкарыстоўваюць для гэтага ваенныя, палітычныя, эканамічныя і ідэалагічныя сродкі, нагараюць чалавечы новай сусветнай вайны. Глыбока гуманнай, адважнай і інтэрасам усіх народаў, задачай літаратуры з'яўляецца выкрыццё антынароднай сутнасці імперыялізму, яго агрэсіўнай палітыкі, фальшывы спроб буржуазных ідэолагаў перахрысціць капіталістычную рэчаіснасць. Свяшчэнны абавязак савецкіх літаратараў — служыць сіламі сваёй мастацкага слова вялікай барацьбе за мір і дружбу паміж народамі, выхаванню нашай маладзці ў духу ідэяў і духу гарачай любові да сацыялістычнай Радзімы і пастаяйнай гатоўнасці абараніць гістарычныя заваяванні сацыялізму.

Савецкі пісьменнікі закліканы і ў далейшым нястомна ўмацоўваць дружбу і братнюю садружнасць з пісьменнікамі краін сацыялістычнага лагера, з усімі прагрэсіўнымі літаратараў, творчасць якіх служыць вызваленню працоўнага чалавека ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнечання, усямерна падтрымліваюць рэалістычнае мастацтва, што процістаяць безыдушнаму фармілізму мастацтва.

Дзейнасць Саюза пісьменнікаў СССР павінна быць накіравана на далейшае развіццё і росквіт літаратуры, згуртаванне творчых сіл савецкіх пісьменнікаў, ўмацаванне іх ідэянага адзінства ў імя выхавання высокіх і адназначных задач, якія стаіць перад савецкай літаратурай і перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізму ў нашай краіне. Важнае абавязак Саюза савецкіх пісьменнікаў — дапамагчы росту та

Ніколі яшчэ работнікі літаратуры такой велізарнай аўдыторыі чытачоў. Газеты, радыё, тэлебачанне і кіно з якіх слова пісьменніка слухаюць

Жыццё і працаваць для народа, у імя яго дабрабыту — вышэйшае прызначэнне савецкага пісьменніка.

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза выказвае ўпэўненасць, што савецкі пісьменнікі створыць новыя таленавіты творы, якія дастойна адлюструюць веліч нашай цудоўнай эпохі, і гарача жадае нашым слаўным літаратарам вялікіх творчых поспехаў.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА.

Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

Мы, пісьменнікі, сабраліся ў гэтай зале неўзабаве пасля гістарычнага XXI з'езду партыі, у першы год вялікай сямігодкі, калі навае здзяйсняецца тое, што натхніла прадыкцаў бацька нашай партыі — Леніна.

Вялікія справы патрабуюць вялікіх намаганняў. Мы ведаем, як перамагаюць ўсе цяжкасці, не пакладаючы рук, працуюць савецкі народ, які будзе камунізм, Камуністычная партыя, яе лідэры Цэнтральны Камітэт. І ад нас, пісьменнікаў, патрабуюцца толькі адно — быць дастойнымі памочнікамі партыі і народа. Але гэты адзін патрабаванне — самае строгае, бо яно накіравана намі да самых слабых: гэта патрабаванне нашага розуму, нашага сэрца, нашага камуністычнага сумлення.

Увага партыі да нашага з'езду, да нашай ствараемай на шасцідзясці трох мовах літаратуры — гэта не толькі ацэнка зробленай працы, гэта заклік зрабіць яшчэ куды больш, чым зроблена. Гэта вера ў нашы сілы і здольнасці, якія ў эпоху разгорнутага будаўніцтва камунізму таксама павінны быць разгорнуты самым шырокім фронтам для падтрымкі і ўмацавання ўсё таго новага і цудоўнага, што ў барацьбе са старым і стухалым нараджаецца і працягвае нараджацца, перамагала і працягвае ўсё больш упэўнена перамагаць у жыцці нашага грамадства і ў духоўным свеце чалавека.

І калі новае дзялёк не заўсёды перамагае лёгка, то тым і цікава наша жыццё, поўнае барацьбы і нялёгкай перамогі, тым і прыгожы савецкі чалавек — барацьбіт і стваральнік, чалавек з большавіцкім характарам, а нашага часу, чалавек, якому за яго барацьбу і працу будзе яшчэ ўдзячна ўсё, без выключэння, чалавечтва. Мы ганарымся тым, што партыя ў сваім прывітанні нашаму з'езду назвала нас сваімі надзейнымі памочнікамі партыі і ўсіх высакародных справах, якія яна творыць дзеля шчасця народа на нашай роднай зямлі і на ўсёй планеце.

Але годзяцца такім бясспрыкладна высокім для пісьменніка званнем, мы абавязаны заўсёды паміраць, што гэтае званне не ганаровае, а рабочае, што надзейным памочнікам можа быць толькі майстар сваёй справы, што надзейны памочнік — гэта чалавек працавіты і самаадан, чалавек, які заўсёды гатоў, закатаўшы рукавы, дапамагчы партыі там, дзе гэта ёй трэба, на любых будаўнічых рыштунках, на любым рабочым участку неабходна будоўлі камунізму.

І калі партыя па-бальшэўску прама і справядліва крытыкавала і напярэдня тых ці іных з нас, нашы памылкі і заблуджанні, мы, пісьменнікі, заўсёды адчуваем за гэтым клопаты аб нашай літаратуры і веру ў нашы сілы, у наша гарачае жаданне ісці па ўказаным партыяй шляху, быць яе сапраўднымі памочнікамі.

Надзейны памочнік партыі будзе рабіць сваю справу і там, дзе цяжка, і там, дзе складана, і там, дзе небяспечна, дзе будуюць камунізм, яшчэ даводзіцца твар да твару сыходзіцца з яго ворагамі.

Іменна так, лічычы барацьбу за ідэі марксізма-ленінізма справай свайго жыцця, дапамагчы партыі ўсе самыя таленавітыя і высакародныя людзі нашай літаратуры ў агні вайны і на рыштунках будоўлі. Іменна так разумеем і мы свай абавязак і сваю адказнасць перад партыяй і народам.

П Р Ы Ё М У К Р А М Л І

23 мая па-святочнаму зязючы агнімі Георгіеўскаму залу Вялікага Крамлёўскага палаца запоўнілі шматлікія прадстаўнікі міжнародна-літэратурнай савецкай літаратуры. Тут адбыўся прыём, наладжаны праўленнем Саюза пісьменнікаў СССР з вышэйшымі членамі Рады Трэтага Усесяюзнага з'езду пісьменнікаў СССР, які з'явіўся важнай вайхоў і культурным жыццём савецкага народа. Гэты з'езд, які адбыўся ў вельмі перадаваным годзе самагодкі, абмеркаваў надыдныя задачы савецкіх літаратараў — памочнікаў партыі ў будаўніцтве камуністычнага грамадства. Жыццё і працаваць для народа, для яго шчасця — вышэйшае прызначэнне савецкага пісьменніка. Акрылены прывітаннем Цэнтральнага Камітэта КПСС, савецкіх літаратараў поўнага творчага гарэня і імкнення адказаць на клопаты роднай Камуністычнай партыі стварэннем новых твораў, якія адлюструюць веліч нашай эпохі — эпохі разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства.

У знамянальны дзень завяршэння работ з'езду ў гасці да пісьменнікаў прыйшлі таварышы А. Б. Арыстаў, Л. І. Браўнеў, М. Г. Ігнацэў, А. Л. Кірычэнка, Ф. Р. Казлоў, А. І. Мікаеў, Н. А. Мухітавіч, М. А. Суслэй, К. А. Фурцава, М. С. Хрушчоў, М. М. Швернік, П. М. Паспелюў, А. Н. Касыгін, Д. С. Палаянскі. Гарачымі апладзіскамі сустрапі ўдзельнікі прыёму іх паўднёныя ў Георгіеўскім зале.

У ліку гасцей знаходзіліся пісьменнікі многіх зарубажных краін, якія прымаі ўдзел у рабоце з'езду савецкіх літаратараў, дзеячы савецкай культуры.

А ў сваёй рабоце нам ёсць з каго браць прыклад. Гэты прыклад самаадданай і ўмелай працы на карысць народа, прычыпавай і смелай барацьбы ў імя перамогі ідэі камунізму нам штодзённа даюць тысячы работнікаў партыі, пачынаючы з Першага сакратара яе Цэнтральнага Камітэта Мікіты Сяргеевіча Хрушчоў, сапраўды нястомнага працаўніка, які зрабіў на нашых вачах за гэтыя гады столькі, колькі другому не зрабіць і за жыццё шалага пакалення.

Мы абавязаны ўраўнаважыць тым, які Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў гаварыў тут з намі, глыбока, па-сяброўску ўнікаючы ў нашы справы; гаварыў з намі так шчыра, прама і проста, як гавораць з таварышамі на рабоце.

Мы абавязаны партыі на яе прыклад ўсё сваё сілы аддаваць стварэнню новага грамадства, выхаванню новага чалавека. Мы лічым гэта самым галоўным і самым цудоўным у сваёй рабоце. Мы абавязаны партыі на яе прыклад, у імя перамогі нашай камуністычнай справы, усюды, дзе гэта будзе трэба, адкрыта і бязогонна крытыкаваць сродкамі мастацтва ўсё, што яшчэ перажджае руху нашага грамадства да камунізму — устарэлыя формы, перажыты капіталізм у свядомасці людзей.

Мы абавязаны партыі на яе высокую прыкладу, словам мастака, публіцыста, крытыка, даваць багатыя адпор усім прамам або ўскосным спробам рэвізіяністаў і адкрытых партыі сацыялізму — аблытальніку, прычыпціццё і пасеяць недавер'е да будучыні нашай сацыялістычнай культуры.

Уседамыя ўсё растуць сілы ўдзяння мастацтва ва ўмовах імклівага матэрыяльнага і духоўнага развіцця нашага грамадства, мы абавязаны партыі ўсе разам і кожны ў пасобку настойліва працаваць над выхаваннем літаратурнай змены, адназначна ў справе камунізму, трымаць звязанай з жыццём народа, гатовай ўзяць на сваё плечы вялікую будучыню нашай літаратуры.

Мы, савецкі літаратары, са сваімі выхаванымі ў нас партыяй прычыпціццё служэнню народу на адзінай і ўсё — побач з намі гэта ж, як і мы, змагаюцца за тую ж ідэю пісьменнікі братніх сацыялістычных краін, і гэта вялікае шчасце для нас — мець такіх братоў па агульнай справе.

Разам з намі змагаюцца за мір усе прагрэсіўныя пісьменнікі свету, і мы высока цнім іх намаганні, якія часам патрабуюць вялікіх ахвяр і вялікай мужнасці.

Адаючы належнае высакародным імкненням усіх пісьменнікаў, якія шукаюць шляхоў да лепшай будучыні чалавечтва, мы ганарымся тым, што наша, моцная свай партыінасцю, свай цеснай сувязю з народам, растуца міжнародна-літэратурна сацыялістычнага рэалізму ёсць зусім новай па сваёму духу літаратура, асновай асноў развіцця якой зусім даўно стала ўзаемная братняя дапамога, сапраўды і дзейны інтэрнацыяналізм.

Мы хочам сёння тут прынесці ўсёй нашай партыі ў асобе яе лідэра Цэнтральнага Камітэта словы свай любові і ўдзячнасці і сказаць ёй, што мы апраўдаем яе высокае давер'е працай, натхненнем, майстэрствам, справай.

Няхай жыць наш вялікі народ — будоўлі камунізму! Няхай жыць наша партыя і яе лідэры Цэнтральны Камітэт! Няхай жыць камунізм, які нясе народам шчасце і мір!

Т Р Э Ц І У С Е С А Ю З Н Ы Й З' Е З Д П І С Ь М Е Н Н І К А У С С С Р.

Апошні дзень работы з'езду

23 мая ў Маскве закончыў работу Трэці з'езд пісьменнікаў СССР. З'езд прадэманстравалі ідэянага адзінства пісьменнікаў міжнародна-літэратурнай савецкай літаратуры народаў СССР, іх непарыўна волью да дасягнення новых поспехаў на шляху іржэга адлюстравання ў мастацкай літаратуры вялікага подвігу савецкага народа, які будзе камунізм.

З трыбуны з'езду выступілі 87 прамоўцаў, якія прадстаўлялі пісьменніцкія арганізацыі саюзных і аўтаномных рэспублік, краёў і абласцей нашай краіны, а таксама пісьменнікі многіх зарубажных краін Захаду і Усходу. З вялікай усхваленасцю гучалі тут прамовы, прасякнутыя клопатамі аб павышэнні ролі савецкай літаратуры ў камуністычным будаўніцтве ў нашай краіне.

З'ездзе адбыліся выбары кіруючых органаў Саюза пісьменнікаў СССР. Праўдлівае Саюза выбрана ў складзе 143 чалавек. Цэнтральная рэвізіяна камісія Саюза пісьменнікаў СССР — у складзе 29 чалавек. Зацверджаны статут Саюза пісьменнікаў СССР.

З'езд прыняў рэзалюцыю па дакладу А. Суркова «Задачы савецкай літаратуры ў камуністычным будаўніцтве».

Заклучэнне пасяджэння 23 мая адкрылася ў 12 гадзін дня ў Вялікім Крамлёўскім палацы пад старшынствам М. Ціханава. Прысутнічалі шмат гасцей, у тым ліку зарубажных.

З увагі выслухоўваюць удзельнікі з'езду гарачыя прывітанні зарубажных пісьменнікаў, якія прынеслі суды з розных канцоў нашай планеты пачуцці сімпатый і любові простых людзей розных краін да савецкага народа, да яго літаратуры. Следам за пісьменнікам з вострава Кіпр Ахілаеасам Шліцісам выступае пісьменніца з Бразі-

ліі Эніда Мараіс. Затым слова атрымлівае Тхалжы Шываманкар Шілаі з Паўднёвай Індыі. Выступаюць Рамон Амаія Амадор з дэлькага Гандураса, Ж. Хана (Лібан), Ж. Стафан Алексіс (Гаіці).

З'езд аднадушна прымае прывітаньне пісьмо Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

— Мы хочам прынесці ўсёй нашай партыі, — гаворыцца ў прывітанні, — у асобе яе лідэра Цэнтральнага Камітэта словы свай любові і ўдзячнасці і сказаць ёй, што мы апраўдаем яе высокае давер'е працай, натхненнем, майстэрствам, справай.

Заклучэнне слова сказаў пісьменнік М. Ціханаў.

Трэці з'езд пісьменнікаў СССР, сказаў ён, безумоўна мае асаблівае, надыкчайнае, выдатнае значэнне для ўсёй нашай будучыні дзейнасці. Тое, што ён адбыўся ў першую вялікую сямігодку, калі наша сацыялістычная Радзіма ўступіла ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізму, калі ўвесь савецкі народ пачаў выкананне найважнейшага ў гісторыі народаў плана небылага будаўніцтва, — не магло не адбіцца на рабоце нашага з'езду. Усе прамоўцы выступалі пісьменнікаў, падкрэслівае прамоўца, былі прасякнуты духам і сэнсам гэтай вялізарнай перабудовы нашай Радзімы і савецкага чалавека.

Усё, што мы чулі з трыбуны з'езду, прыцягла прамоўца, пераконава нас у тым, што кожны пісьменнік лічыць самай важнай і адказнай задачай — мастацкае ўвасабленне героя нашага часу, мастака будоўніка камунізму, чалавека радаснага і натхнёнага жыцця.

У рабоце нашага з'езду напамінае М. Ціханаў, прынялі ўдзел прадстаўнікі 49 нацыянальнасцей нашай вялікай Ра-

дзімы, якія пішуць на 46 мовах. На ўсіх гэтых мовах з аднолькавай сілай гучалі тут словы аб тым, што жыццё і працаваць для народа, у імя яго шчасця, быць памочнікамі партыі — гэта вышэйшае прызначэнне савецкага пісьменніка.

У дні нашага з'езду гаворыць М. Ціханаў, мы атрымалі шмат прывітаньняў ад арганізацый, асобных грамадскіх дзеячоў і грамадзян. Але асабліва дорага было нам атрымаць прывітанне ад Цэнтральнага Камітэта КПСС, у словах якога мы знаходзім і вялікія клопаты аб ёсць нашай літаратуры, і вялікую павагу да пісьменніцкай працы і творчых задач, якія стаіць сёння перад пісьменнікамі. Мы прыносім самую сардэчную падзяку ЦК КПСС і Праўдзему ЦК КПСС, які прыняў ўдзел у рабоце нашага з'езду. Асабліва падзяку, гаворыць М. Ціханаў, мы павінны прынесці вялікаму другу нашай савецкай міжнародна-літэратурнай Мікіце Сяргеевічу Хрушчоўу за яго выдатныя словы, з якімі ён звярнуўся да з'езду, да ўсіх пісьменнікаў. М. Ціханаў выказаў сардэчную падзяку ўсім зарубажным пісьменнікам, якія прынялі ўдзел у рабоце з'езду.

З'езд заканчвае сваю работу, сказаў ён у заключэнне, але для ўсіх нас яна толькі пачынаецца. На ўсіх мовах будучы нараджацца новыя творы, іменна такія, аб якіх гаварылі на з'ездзе, — глыбокага зместу, высокай формы, вартыя нашай вялікай эпохі, вялікіх праўдзікоў будаўніцтва камуністычнага грамадства.

Трэці з'езд пісьменнікаў СССР аб'яўляецца закрытым.

Удзельнікі Трэтага з'езду пісьменнікаў СССР 23 мая ўсклаі ванкі ля маўзалей Ул. І. Леніна і І. В. Сталіна.

(ТАСС).

Праўленне Саюза пісьменнікаў СССР, выбранае Трэцім Усесяюзным з'ездам пісьменнікаў

Абашыдзе І. В.	Зульфія Ібрагімаў Мірза Івановіч Ус. В.	Мустафін Габілен Намсараеў Х. Н.	Сасюра Ул. М.
Агапаў Б. М.	Ісаковіч М. В.	Нікалаеў Г. Я.	Сафронаў А. Ул.
Ажаеў В. М.	Казакевіч Э. Г.	Навічка Г. Я.	Стальмах М. А.
Айбэк М.	Калуцін С. Г.	Нурмухамедаў М.	Сулейман Рустам
Айгер М. І.	Караева А. А.	Аверухін В. Ул.	Суркоў А. А.
Анісімаў І. І.	Катаеў В. П.	Озераў В. М.	Сыдыкбекаў Тугельбай
Антакольскі П. Р.	Катаеў Ус. А.	Алейнік С. І.	Тажыбаеў А. Т.
Антонаў С. П.	Караеў Ус. А.	Панова В. Ф.	Танк Максім
Ауззаў Мухтар	Караеў Ус. А.	Панфёраў Ф. І.	Твардоўскі А. Т.
Бабаеўскі С. П.	Караеў Ус. А.	Панч П. І.	Ціманан А. М.
Бажан М. П.	Караеў Ус. А.	Паустойскі К. Г.	Ціханаў М. С.
Башыраў Г. Б.	Караеў Ус. А.	Пагодзін М. Ф.	Тажыбаеў Аалы
Благой Д. Д.	Караеў Ус. А.	Палаеў Б. М.	Тапчан Э. С.
Баран Г. М.	Караеў Ус. А.	Папоўскі Я. Я.	Турсун-задэ Мірзо
Броўка П. У.	Караеў Ус. А.	Пракоф'еў А. А.	Тычана П. Р.
Букаў Я. Н.	Караеў Ус. А.	Расул Рза	Улуг-задэ Сагым
Ванаў Ю. П.	Караеў Ус. А.	Рыльскі М. Ф.	Упіт А. М.
Васілеўская В. Л.	Караеў Ус. А.	Рурнакаў Б. С.	Ушакоў М. М.
Веліеў А.	Караеў Ус. А.	Салыніскі А. Д.	Федзін К. А.
Венцлова А. Т.	Караеў Ус. А.	Сартакоў С. В.	Федараў В. Д.
Варанкоў К. В.	Караеў Ус. А.	Свявун Г. С.	Хузанаў П. П.

